

В сборник включены материалы, которые были представлены в форме докладов известных ученых и начинающих исследователей, аспирантов и соискателей, практикующих юристов на пленарном и секционных заседаниях Международной научно-практической конференции "Пятое Прибужские юридические чтения", которая состоялась 27-28 ноября 2009 года в Николаевском учебном центре Одесской национальной юридической академии. Тезисы представляют новые взгляды ученых на государство и право в условиях их становления (de lege praeterita), современного состояния (de lege instante) и перспектив развития (de lege futura).

Издание ориентировано на ученых, аспирантов и студентов, сотрудников судебных и правоохранительных органов, государственных служащих и всех тех, кто интересуется проблематикой дальнейшего развития государства и права в новых условиях социального бытия, истоки которого находятся в культуре постмодерна.

За загальною редакцією
кандидата юридичних наук, доцента
О.В. Козаченка

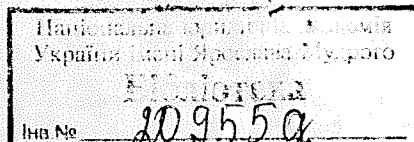
Укладачі:

Оборотов І.Г. кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін МНЦ ОНЮА;
Обручков Р.І. викладач кафедри цивільно-правових дисциплін МНЦ ОНЮА.

Держава і право: de lege praeterita, instante, futura: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Миколаїв, 27-28 листопада 2009 року. – Миколаїв: Іліон, 2009. – 400 с.

До збірника увійшли матеріали, представлені у вигляді доповідей відомих науковців і дослідників-початківців, аспирантів і здобувачів, практикуючих юристів на пленарному і секційних засіданнях Міжнародної науково-практичної конференції "П'яті Прибужські юридичні читання", що відбулася 27-28 листопада 2009 року в Миколаївському навчальному центрі Одеської національної юридичної академії. Тези репрезентують новітні погляди науковців на державу і право в умовах їх становлення (de lege praeterita), сучасного положення (de lege instante) та перспектив розвитку (de lege futura).

Видання орієнтоване на вчених, аспирантів і студентів, співробітників судових та правоохоронних органів, державних службовців і всіх тих, хто цікавиться проблематикою подальшого розвитку держави і права в новітніх умовах соціального буття, витоки якого знаходяться в культурі постмодерну.

© Миколаївський навчальний центр
Одеської національної юридичної академії, 2009

УДК 34
ББК 67

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні колеги!

Одеська національна юридична академія сьогодні – це провідний вищий навчальний заклад у галузі юридичної освіти на теренах України. В Академії проводиться політика поєднання науки, навчання, виховання фахівців у галузі права. А якщо додати ранню професійну орієнтацію та ступеневу підготовку юристів, то можна отримати ознаки сучасної юридичної освіти XXI століття. Вступ Академії до асоціації Європейських університетів наблизив підготовку студентів до європейських та світових стандартів, забезпечивши визнання дипломів Одеської національної юридичної академії у всьому світі, дозволив залучитися до Болонського процесу. Результат діяльності колективу Академії отримав високу оцінку з боку ректорів вищих навчальних закладів Європи, які у вересні 2008 року прийняли рішення про відзначення діяльності Знаком якості європейської освіти.

Певний внесок у розбудову Академії вносить і окремий структурний підрозділ, який знаходиться за межами Одеси – Миколаївський навчальний центр.

Миколаївський навчальний центр є відокремленим підрозділом Одеської національної юридичної академії, в якому здійснюється навчання за денною, вечірньою та заочною формами навчання більше 1,5 тисячі майбутніх юристів. У Миколаївському центрі активно працює три кафедри – кримінально-правових, цивільно-правових і гуманітарних дисциплін, до складу яких входить біля 20 науковців зі ступенями доктора і кандидата наук. Сьогодні Миколаївський навчальний центр ОНЮА – це сучасні простори аудиторії, які укомплектовані за останнім словом техніки, це 2 комп'ютерні класи, в яких студенти набувають необхідних навичок роботи з комп'ютерними програмами, здатними полегшити діяльність юриста в процесі застосування права. Навчальний центр – це спортивно-оздоровчий комплекс, гуртожиток, в якому проживає студентство в комфортних умовах. Створено належні умови і для самостійної підготовки студентів та виконання ними письмових робіт, оскільки бібліотечний фонд центру складає понад 40 тис. примірників навчальної та наукової літератури юридичного та гуманітарного спрямування.

Значних результатів досягнуто професорсько-викладацьким складом МНЦ ОНЮА як в науково-дослідницькій, так і в навчально-методичній діяльності. Зокрема, за останні п'ять років здійснено видання понад 50 монографій, підручників, навчально-методичних та науково-практичних

посібників, 40% з яких отримали гриф МОН України. Професорсько-викладацьким складом здійснюється керівництво студентськими науковими семінарами, які стають базою для подальших наукових досліджень молодих науковців, випускників МНЦ ОНЮА.

Саме в цьому навчальному закладі в 2005 році за ініціативою професорсько-викладацького складу було започатковано проведення конференції юридичного профілю, мета якої була сформульована в основних засадах, полягала в об'єднанні і узгодженні основних напрямків наукової діяльності юристів Миколаївської області, які працюють в різних навчальних закладах. Про участь у проведенні конференції, що отримала назву "Право XXI століття: становлення та перспективи розвитку", заявили не тільки вчені-юристи Миколаївщини, але й науковці з усіх регіонів України та близького зарубіжжя (Російської Федерації, Білорусі). Для участі в роботі конференції було подано понад 150 заявок. Більшість учасників конференції висловилися за необхідність продовження відвертої дискусії з означених питань в майбутньому, що стало підставою для прийняття рішення про переведення цього наукового заходу до ряду регулярних та його проведення кожної останньої п'ятниці листопада. З 2005 року юридична конференція отримала загальну назву "Прибужські юридичні читання". Представлені на конференцію наукові статті були опубліковані в збірнику наукових праць "Актуальні проблеми політики" №28-29, внесеного до переліку ВАК України №1 наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних, соціологічних та політичних наук.

Для участі в конференції у 2006 році "Другі Прибужські юридичні читання" подали заявки біля 200 учасників з Польщі, Білорусі, Російської Федерації та всіх регіонів України. В роботі конференції взяли участь представники понад 20 вищих навчальних закладів юридичного профілю України, представники органів державної влади, місцевого самоврядування, керівники судових та правоохоронних органів. Більше 10 докторів наук, близько 60 кандидатів наук, 70 аспірантів та здобувачів наукового ступеня кандидата юридичних наук мали змогу обговорити актуальні питання розвитку правової науки. В роботі конференції вже традиційно взяли участь керівники судових та правоохоронних органів Миколаївської області, керівники місцевих органів державної влади, місцевого самоврядування.

Аналогічна ситуація сложилась і в сфері іпотечного кредитування жилья, банківської сфері, когда в результаті преступних дій, бездействий государства в лице его органов произошел кризису в этих сферах, массовым нарушением прав человека.

Оборотюв І.Г.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін МНЦ ОНЮА

ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ КАНОНІЧНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ

Одним з найважливіших питань науки церковного права є встановлення юридичних властивостей суб'єкта церковного права і визначення поняття канонічної правосуб'єктності (взагалі у навчальній і науковій літературі можна знайти згадки лише про канонічну правоздатність, щодо ж канонічної правосуб'єктності мова взагалі не йде).

Перед тим, як переходити до спеціальної (галузевої) категорії канонічної правосуб'єктності доцільним є розгляд загальної правосуб'єктності. Так, правосуб'єктність визначається О.Ф. Скакун як загальна, абстрактна здатність особи мати суб'єктивні права і юридичні обов'язки та здійснювати їх безпосередньо або через свого представника. Правосуб'єктність є передумовою, здатністю набувати і здійснювати суб'єктивні права, але не саме володіння цими правами.

Відомий російський правознавець М.В. Вітрук зазначає, що правосуб'єктність не є для людини природженою: це юридична якість, яка визнається державою за особистістю виходячи з наявності у неї соціально-природних властивостей, що характеризуються в цілому як відносно самостійна воля. Взагалі, вчений пов'язує правосуб'єктність із свободою волі, але враховує лише матеріалістичний підхід до категорії "свобода волі", тим не менше, такий логічний крок є досить цікавим і раціональним.

Свобода взагалі розділяється філософами на "свободу від" (негативну) та "свободу для" (позитивну), остання з яких є умовою саморозвитку особистості, яка уможливує діяльність відповідно до власної системи цінностей і власних цілей. До позитивної свободи відноситься і внутрішня свобода (свобода духу, свобода волі), яку християнство визнає однією з найважливіших цінностей, оскільки саме вона дозволяє людині звільнитися від своїх страстей, увійти до Царства Небесного і причаститися до Бога: так, видатний філософ і юрист І. О. Ільїн писав, що "звільнити себе не означає стати незалежним від інших людей, але означає стати *господарем своїх страстей*". За словами протопресв. І. Мейендорфа "свобода – сама основна з Божественних

властивостей, але й людина отримує її через свою "участь" у Божественному житті".

Свобода волі, таким чином, дійсно є однією з найважливіших ознак людини. – саме вона відрізняє людину від тварини. Слід зазначити, що фактично користуватися цією свободою особа може не із самого народження, а з досягненням певного віку, але набуває її з того моменту, як у неї вдихається життя – разом із духом і душею. Людина може бути свобідною номінально (коли не може позбавитися чиєїсь опіки і почати приймати самостійні рішення) або дійсно. Цілковістю, дійсною духовною свободою, за словами І.О. Ільїна володіє така людина, яка "стоїть духовно і релігійно на власних ногах, тобто носить у собі живі джерела духовного досвіду і релігійної віри". Духовна ж, або внутрішня, свобода, у свою чергу, є сутністю свободи правової: вона не тільки не виключає покори, але й обґрунтовує, організовує її, покладаючи у її основу предметну автономію особистого духу, який вільно визнає закон необхідним і схиляється перед ним через його правоту.

Сучасний російський філософ права В.П. Малахов розглядає свободу як одне з головних правових понять і встановлює цілий спектр значень цієї категорії: зокрема, свобода розглядається ним як відкритість, що дозволяє вийти за межі заданих правил, а також здатність перемагати тиск ірраціональних спонукань; до того ж, правова свобода розуміється як можливість реалізувати право із визнаною суспільством мірою напруженості сил та волі.

Відомий російський державний діяч, цивіліст і релігійний мислитель К.П. Победоносцев зазначає: "...із свободою нероздільна і велика відповідальність ... Дійсно свобідною є лише та людина, яка самостійна, тобто ясно усвідомлюючи мету свого життя і діяльності, стоїть на своїх засадах і може, не хитаючись ... постояти за себе". На це звертає увагу й український вчений М.М. Цимбалюк, який пише що "право являє собою двоєдиний феномен: з одного боку, воно передбачає свободу самореалізації особи, а з іншого, – її відповідальність перед собою та суспільством за наслідки вільнообраних дій".

У зв'язку із проблемою свободи постає перед дослідником і проблема волі, яка потрапляє до кругозору і юристів, і філософів, і богословів: це пов'язано із тим, що воля, як і свобода (а також і совість) є рисою, що робить людину Людиною – вершиною Божого творіння. За словами св. Феодана Затворника воля є здатністю прагнень і прихильностей, справа якої полягає в улаштуванні зовнішнього життя і діяльності людини. Преподобний Іоанн Дамаскін зазначав, що нерозумні істоти також мають прагнення, але ці прагнення не можуть бути названими ні волею, ні актами волі, отже воля є суто людською рисою.

Воля (точніше – свобідна, непригнічена воля) має надзвичайно велике значення для права:

вольовий характер мають правочини, воля є критерієм віднесення юридичних фактів до категорії дій або подій, вольовий критерій потрібен для розмежування форм вини та встановлення суб'єктивної сторони правопорушення тощо.

Можна визначити що повноправним суб'єктом права є людина, що володіє такою характеристикою, як свобода волі, яка означає, що особа вільно обирає варіанти поведінки у межах правових норм і свідомо поважає правовий закон (звичай, юридичний прецедент, релігійний текст тощо), визнаючи його необхідним і справедливим; якщо ж особа свідомо обирає антиправовий шлях – це є підставою для застосування до неї певних заходів правового впливу.

Таким чином, канонічна правосуб'єктність може бути визначена як здатність особи бути суб'єктом канонічного права, яка зумовлюється наявністю у цієї людини свобідної волі і полягає у її спроможності володіти канонічними обов'язками та суб'єктивними канонічними правами, здійснювати їх самостійно або через іншу особу та нести відповідальність за свої вчинки.

Окладна М.Г.

канд. істор. наук, доцент,
Національна юридична академія України
ім. Я. Мудрого

Перевалова Л.В.

канд. філософ. наук, доцент,
завідувач кафедри права НТУ "ХП"

ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

8 січня 1654 р. відбулася Переяславська Рада, на якій вирішувалася доля майбутнього україно-московського договору. Існує багато наукових досліджень, присвячених Переяславській Раді та її наслідкам для майбутнього України. Це роботи Козаченко А., Ермолаєва В., Румянцева В., Страхова М. та інш.

Новизна та актуальність цієї теми полягає в необхідності визначитися в подіях 1654 р. і наслідках цих подій з історико-правової точки зору, виходячи з того, що наука повинна розвиватися за власними внутрішніми законами, а не під впливом політичної кон'юнктури.

В історії України мабуть не має іншого питання, яке би викликало стільки протиріч та дискусій серед дослідників минулої та сучасної епохи, як питання Переяславської Ради та Московський договір.

Московський договір – це пакет документів, який склали "Статті" Богдана Хмельницького або Березневі статті 1654 р. Московський договір визначив положення України і характер її відносин з Росією.

Значна кількість вчених, як дореволюційних так і сучасних засуджували Богдана Хмельницького за договір, підписаний з Росією, вважали його зрадником інтересів українського народу.

Необхідно звернути увагу на інший аспект цієї проблеми. Б.Хмельницький був політичним діячем, дипломатом, стратегом, який зміг оцінити перспективи союзу України з Росією. Він добре розумів геополітичне положення України і необхідність надійного, могутнього союзника, пошук якого гетьман почав вже давно. Україна не могла зберегти свою незалежність, завоювання національно-визвольної війни 1648–1654 рр. без підтримки сильних держав. Що уявляла собою Польща і панування польських панів, українці добре знали. Туреччина теж пропонувала Україні свою протекцію. Але там була інша віра, інша мова. Ще під час Лівонської війни українські козаки надавали підтримку російській державі. Під час національно-визвольної війни українського народу Росія надавала економічну, дипломатичну, частково військову допомогу. Росія і Україна мали спільне походження, ще за часів Київської Русі, вони розуміли один одного. Цьому вибору сприяла єдина православна релігія, відсутність антиросійських настроїв у населення, досвід взаємодії двох народів, близькість їх історії та культури.

Росія теж була зацікавлена у союзі з Україною, вона бажала включити її до свого складу. Це давало їй, по-перше, розширення території, по-друге, збільшення кількості населення, по-третє, сприяло укріпленню міжнародного положення Росії.

Росія задалегідь готувалася до цієї події. Ще в 1648 р., коли приймали "Соборне положення" – збірник законів російської держави, при його укладанні був використаний Третій Литовський статут 1588 р., який діяв на території України. Таким чином Земський собор не тільки передбачав можливість входження України до складу Росії, але й готувався до цього.

У рішенні Земського собору від 1 жовтня 1653 р. цар Олексій Михайлович оголосив Б. Хмельницькому, що він згодний взяти Україну під свій захист.

8 січня 1654 р. в Переяславі зібралася Військова рада, яка прийняла рішення "йти під високу руку" Московського царя.

Рішення Переяславської Ради 1654 р. були конкретизовані і закріплені в договорі, який одержав назву Московський договір.

Договір був ясним і конкретним. Рішення Земського Собору і відповідь Переяславської Ради, її згода піти під високу державну руку було усним договором Росії і України. Усний договір не задовольнив гетьмана і українську козацьку старшину, тому що стосувався тільки загальних положень входження України в підданство до Росії. Б.Хмельницький та козацька старшина

бажали, щоб договір закріпив збереження їх прав та привілеїв. Тому українська козацька старшина вирішила скласти письмовий договір і запропонувати свої умови царю. Проект цього договору складався з 23 пунктів (статей). Москва частину цих статей прийняла, з іншими не погодилася. В березні 1654 р. цей проект був повністю узгоджений та затверджений. Він одержав назву Березневі статті. Головна політична мета цього договору була досягнута – московський уряд не тільки визнав українську державу, він визнав її незалежність. Це був перший політичний і юридичний документ, який визнав незалежність української держави. Відповідно з договором цар обіцяв не порушувати кордони України. За Україною зберігалось право мати власне військо. По цьому договору Україна мала платити російській казні податки, які повинна була збирати українська адміністрація.

Переяславська Рада мала велике значення для подальшого державно-правового життя українського народу. Вона кардинальним образом змінила геополітичну ситуацію в Європі. Одержавши такого могутнього союзника, як українська козацька держава, Росія прискорила експансію в західному і південному напрямках, що сприяло зміні співвідношення політичних сил в Європі.

У внутрішній політиці Московський договір привів до переорієнтації від цивілізаційного європейського розвитку до деспотичного насильства над українським народом.

Однак, саме Переяславська Рада, Московський договір 1654 р. вперше сформували незалежну українську державу та заклали фундамент майбутньої незалежності України.

Попсуєнко Л.О.

канд. юр. наук, доцент кафедри історії держави та права ОНУА

ЩОДО ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Порядок створення і легалізації юридичних осіб формувався поступово, протягом не одного сторіччя. Слід зазначити, що питання виникнення та припинення юридичної особи і на сьогодні залишається дискусійним. Але корені цього процесу слід відшукувати у римському праві.

У Римі існувало загальне правило, відповідно до якого “Не всім надане право засновувати товариство, колегію чи іншу подібну спільноту, оскільки це регулюється законами, сенатусконсультами і конституціями принципсів. У дуже рідких випадках дозволяються об’єднання такого роду. Наприклад, дозволено створювати об’єднання для збору державних податків або для розробки золотих, соляних чи срібних копалень. Також у Римі існують деякі колегії, які затверджені як

колегії сенатусконсультами і конституціями принципсів, зокрема, об’єднання пекарів і деякі інші, а також об’єднання судовласників, що існують у провінціях”.

У цьому тексті йдеться про обмеження свободи об’єднання у колегії (collegia) або товариства (sodalitates), які з’явилися наприкінці Республіки. Так, Август за допомогою закону про колегії (Lex Iulia de collegiis), точний рік видання якого невідомий, регламентував всі питання стосовно колегій, розпустивши при цьому більшість із них і встановивши вимогу надання дозволу сенату на їхнє створення. Collegia licita (дозволені колегії) в різних випадках розглядалися як суб’єкти права. До того існувала повна свобода союзів, закони XII таблиць дозволяли членам спільнот “укладати будь-які угоди так, щоб вони не порушували якогось публічного закону”. Цей закон, очевидно, був запозичений із законодавства Солона, де говорилося: “Якщо це не суперечить суспільним правилам, нехай має законну силу те, про що домовились між собою для власних цілей представники дема чи фратрії, що об’єдналися для відправлення культу, сотрапезники, члени погребальних чи релігійних колегій, або ті, хто займається рибальством чи торгівлею”. Дуже велика кількість релігійних колегій, що виникали, була присвячена саме традиційним римським богам. Часто дарунки богам приносили також колегії професійні і погребальні колегії “маленьких людей”. Культурні цілі мали й інші колегії.

Для заснування колегії мало бути дотримане правило: на момент її створення у ній повинно було бути не менше трьох членів. Після того, як корпорація було створено, вона продовжує існувати, навіть якщо її склад частково чи повністю змінився. “Але навіть якщо спільнота звалась до одного члена, то у більшості випадків визнається його право виступати в якості позивача та відповідача, оскільки право всіх зосередилось у ньому одному і зберігається ім’я корпорації”.

Таким чином, вся перша половина доби республіки не знала обмеження у створенні союзів. Римляни широко користувалися цією свободою і таких колегій виникла велика кількість.

Але вже у I ст. до Р. Х. спостерігається низка заходів, спрямованих проти колегій: на ґрунті політичної та соціальної кризи, загальної деморалізації професійні та релігійні колегії стають зручними осередками для політичної демагогії та інших негативних з точки зору влади справ. Внаслідок цього сенатусконсультом 64 р. було приписано розпустити всі колегії, які після розслідування з боку магистратів будуть визнані шкідливими для громадського порядку (quae adversus rem publicam videbantur esse). Однак цей захід викликав енергійну опозицію і у 58 р. за пропозицією трибуна Клодія було прийнято закон, яким всі розпущені колегії було поновле-

но. Але успіх опозиції був тимчасовим і вже у 56 р. сенат знову постановив розпустити колегії, що обернулися на політичні клуби (очевидно, головним чином, sodalitates). Ще енергійніше вчинив Цезар, що знищив усі колегії, крім деяких найстаріших (praeter atiquitus constituta). Але цими розпусками не вирішувалося питання про умови виникнення нових колегій, потреба в яких, безумовно, існувала. Саме тому імператором Августом і було видано закон – Lex Iulia de collegiis, про який йшлося раніше.

Таким чином, корпорація визнавалася законною collegium licitum, якщо її існування дозволено сенатом, ex senatus consulto coire licet. Лише для деяких видів корпорацій був, очевидно, допущений вільний порядок створення (наприклад, для погребальних об’єднань), за умови відповідності корпорації певним вимогам. Але, чи виникнувши у дозвільному порядку, чи вільним шляхом (якщо об’єднання належало до цієї привілейованої групи), у законному порядку, корпорація визнавалася як юридична особа: дозволивши виникнення корпорації, сенат тим самим визнавав її і юридичною особою.

Це правило мало силу протягом усього існування імперії. У християнську епоху, починаючи від імператора Костянтина Великого і у подальшому, вернулися до форм, хоча і обмежених, визнання об’єднань на загальних принципах: особу було визнано за погребальними товариствами і за церковними установами як такими, вже не внаслідок індивідуальної оцінки конкретних цілей кожної такої організації.

Вже пізніше, із визнанням християнства державною релігією, юридичними особами, як зазначалося, визнаються й установи.

Отже, підсумовуючи викладене, можна констатувати, що корпорації за римським правом виникали в силу угоди, в силу приписів влади або поступового історичного процесу. Римське право часів імперії вимагало особливого дозволу влади для виникнення кожного громадського союзу, за винятком деяких, наприклад, collegia funeraticia. З другої половини імператорського періоду дозвіл на створення союзу разом із тим встановлював права юридичної особи. P_{ia} corpora (благочинні установи) виникали за приписом влади або з огляду на приватне розпорядження inter vivos або mortis causa, за посередництва якого майно присвячується служінню відповідній постійній меті.

Стеценко В.Ю.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, Київський національний університет культури і мистецтв

ЛІКАРНЯНІ КАСИ ЯК СИСТЕМА ДОДАТКОВОГО ФІНАНСУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Світова економічна криза, на жаль, не обійшла стороною і Україну. Слабка і не розвинена економічна система країни переживає не кращі часи. Як, наслідок цього, ми спостерігаємо величезний дефіцит бюджетних коштів.

Галузь охорони здоров’я не отримує достатнього фінансування, у зв’язку з чим тягар оплати медичних послуг практично повністю лягає на плечі пацієнтів. В таких умовах особливу актуальність набуває пошук шляхів мінімізації фінансових затрат населення, у випадках необхідності отримання медичних послуг.

Одним з таких засобів може бути добровільне медичне страхування на солідарній основі – громадська солідарна система медичного страхування. Це, перш за все, створення лікарняних кас або товариств взаємного страхування, досвід організації та функціонування яких вже мав місце в Україні: у кінці XIX на початку XX століття вони успішно забезпечували фінансування медичної допомоги. Такі утворення створюються як правило, в окремому регіоні, у рамках професійної групи населення, галузі, окремого виробництва.

Перша в Україні лікарняна каса була створена в 1870 року на адміралтейському заводі “Руссуд” в м. Миколаєві. Тут, використовуючи лікарняний збір коштів, підприємці уклали першу в Україні угоду з Миколаївським військово-морським шпиталем, відповідної до якої робітникам заводу гарантувалася медична допомога при нещасних випадках. Таким чином, лікарняна каса в Миколаєві була однією з перших в Україні організаційних форм первинної ланки надання медичної допомоги на страхових началах.

З позицій дофінансування медичної допомоги, розширення можливостей для реалізації прав українських пацієнтів, такий досвід слід вважати позитивним. До особливостей функціонування лікарняних кас (товариств взаємного страхування тощо) можна віднести:

1. Некомерційний характер.
2. Солідарність.
3. Добровільність.
4. Джерелами фінансування є внески членів лікарняних кас.
5. Всі зібрані кошти витрачаються на страхові виплати і покриття необхідних витрат.

Слід зазначити, що на сьогодні не поодинокими є приклади існування лікарняних кас. Для прикладу, в м. Одесі функціонує Муніципальна